

یکی از نمونه های ساده از نظر تهیه و با ارزش از نظر ارزیابی سلامتی بدن خصوصاً سیستم داخلی و کلیه ها و مجاری ادرار ، نمونه ادرار است .
با این وجود عدم دقت در نمونه گیری درست باعث اشتباه در ارزیابی سلامتی بیمار میشود . پس شناخت روشهای درست نمونه گیری یک ادرار ساده کمک زیادی به خود بیمار ، آزمایشگاه و پزشک می کند .

انواع آزمایشات ادرار:

۱. نمونه ادرار برای آزمایش کامل ادرار : برای این آزمایش نیازی به استریل بودن ظرف ادرار نیست اما باید ظرف کاملاً تمیز و عاری از هر گونه تمیز کننده های شیمیایی باشد.
۲. نمونه ادرار برای کشت ادرار: این آزمون به منظور تشخیص عفونت های مجاری ادراری مورد استفاده قرار می گیرد. برای این آزمایش الزاماً باید ظرف استریل باشد.
۳. نمونه ادرار ۲۴ ساعته : اغلب برای ارزیابی کار کلیه ها، یا بیماریهایی نظیر فشار خون و یا بیماریهای استخوانی و سایر بیماریهای داخلی بیمار باید ادرار خود را در یک ظرف واحد در طول ۲۴ ساعت جمع آوری کند.
۴. نمونه های اتفاقی (زندوم) : برای انجام آزمایش تجزیه ادرار به صورت اورژانس یا برای آزمایشهایی که وجود یا عدم وجود ماده ای خاص مورد آزمایش قرار میگیرد، مانند اوره، کراتینین یا میکروآلبومین و ...

روش نمونه گیری جهت آزمایش تجزیه ادرار و کشت ادرار

نمونه ادرار برای آزمایش کامل ادرار و کشت ادرار بهتر است نمونه ، اولین ادرار صبحگاهی باشد زیرا ادرار صبح بیشترین غلظت را دارد و برای این آزمایشها بهترین است.

حجم نمونه برای آزمایش کامل ادرار ۱۰ سی سی (حداقل تا وسط ظرف ادرار) کافی است.

آزمایش کشت، باید قبل از شروع مصرف آنتی بیوتیک انجام شود و یا حداقل ۷ روز از آخرین مصرف آنتی بیوتیک گذشته باشد.

نمونه گیری زنان:

بعد از شستشوی ناحیه با آب و صابون بخش اول ادرار را دور بریزد و بخش میانی ادرار را درون ظرف استریل بریزد بدون آنکه توسط دستها

یا نواحی تناسلی آلوده گردد. بقیه ادرار در توالت دور ریخته شود. درب ظرف بدون دست زدن به دهانه اش بسته شود.

نمونه گیری مردان:

بیمار دستهای خود را با آب و صابون خوب بشوید، سپس آلت تناسلی را با آب ولرم بشوید .بیمار بخش اول ادرار خود را دور بریزد و بخش میانی ادرار بدون آنکه توسط دستها یا نواحی تناسلی آلوده گردد، درون ظرف استریل ریخته شود. بقیه ادرار دور ریخته شود. درب ظرف بدون دست زدن به دهانه اش بسته شود.

نمونه گیری اطفال شیرخوار:

یک کیسه تمیز و استریل پلاستیکی (Urine Bag) بسته به اندازه و جنسیت طفل از داروخانه تهیه شده و پنبه، گاز، آب و صابون آماده کرده و شیرخوار را به پشت قرار دهید، در حالیکه پاهایش از هم دور شده است و زانوانش خم هستند، دستکش ها را بپوشید. آلت تناسلی خارجی، تمیز گشته و خشک می گردد. کیسه بطوریکه داخل آن با دستهایتان تماس پیدا نکند ، به محل چسبانده می شود. طفل را بر روی زانو نشاند تا در کیسه ادرار کند یا پوشکی را روی کیسه قرار داده و بر تختی که کمی بستر آن بالا برده شده ، قرار دهید تا تخلیه ادرار آسانتر انجام شود.

کیسه را بعد از جمع آوری ادرار سریع جدا کنید.

درب کیسه حاوی ادرار را خم کرده و با چسب خودش بچسبانید و درون ظرف استریلی که حاوی برچسب نام و مشخصات بیمار است قرار دهید و از تخلیه نمونه ادرار موجود در کیسه در ظرف دیگر خودداری کنید.

اگر در منزل ادرار را جمع آوری کرده اید باید توجه داشته باشید که نمونه باید هرچه سریعتر به آزمایشگاه ارسال شود و این زمان نباید بیش از نیم ساعت طول بکشد در صورت عدم امکان ، باید ادرار را تا زمان رساندن آن به آزمایشگاه در یخچال قرار داد.

در مواردیکه ادرار راندموم یا اتفاقی مد نظر است دستورالعمل خاصی لازم نیست.

نمونه گیری ادرار ۲۴ ساعته

در مورد ادرار ۲۴ ساعته باید راس ساعتی مشخص مثلاً ۸ صبح دستشویی رفته و ادرار خود را دور بریزد و از آن به بعد ادرار خود را در

ظرفی که آزمایشگاه به شما میدهد جمع آوری کنید . بسیار اهمیت دارد که حتی کمی از ادرار خود را دور نریزد و یا فراموش نکنید هر جاییکه در طول این ۲۴ ساعت میروید ظرف ادرار همراه شما باشد زیرا شما نمیتوانید کاملاً حدس بزنید ، کی به دستشویی نیاز پیدا می کنید و ممکن است مجبور شوید ادرار خود را دور بریزید که نهایتاً باعث پاسخ نادرست می شود.

در فواصلی که ادرار را میگیرید تا نوبت بعدی ، ادرار باید در یخچال باشد . آخرین ادرار را درست در همان ساعت دپیروز (۸ صبح) در داخل ظرف ریخته و به آزمایشگاه ارسال کنید. ظرف حاوی ادرار باید حداکثر تا ۳ ساعت بعد از پایان جمع آوری به آزمایشگاه تحویل داده شود. هنگام نمونه گیری مراقب باشید زیرا ممکن است مواد نگهدارنده ای را آزمایشگاه به ظرف ادرار، اضافه کرده باشد که برای پوست شما تحریک کننده باشد .پس مراقب باشید ترشحات داخل ظرف به شما نپاشد.
توجه نمایید که نام و نام خانوادگی و اطلاعات پذیرش روی ظرف درج شده باشد .سعی کنید ادرار را مستقیماً داخل ظرف نریزد و از ظروف استریل ادرار جهت این کار استفاده نمائید.

سایر موارد: گاهی ادرار را در مورد آقایان برای ارزیابی کار پروستات مورد آزمایش قرار میدهند ، که در این صورت پس از ماساژ پروستات اولین قسمت ادرار جمع آوری میشود .در صورتیکه بیماریهای بالای سیستم مجاری ادرار مد نظر باشد باید قسمت انتهایی ادرار را جمع آوری کرد.

نمونه گیری جهت سیتولوژی ادرار

این آزمایش معمولاً در سه نوبت (سه روز متوالی) انجام می شود. نمونه ادرار شب مانده را دور ریخته و پس از آن نمونه ادرار نوبت بعدی را در ظرف ادرار جمع آوری نمایید.حجم نمونه برای آزمایش سیتولوژی ادرار ۱۰ سی سی (حداقل تا وسط ظرف ادرار) کافی است

آزمایش مدفوع

رایج ترین کاربرد آزمایش مدفوع تشخیص انواع انگل های بیماری زا در روده است.

نمونه مدفوع باید مستقیماً در ظرفی که از طرف آزمایشگاه در اختیار بیمار قرار می گیرد جمع آوری شود. اگر بیمار بستری است نمونه را در یک ظرف خشک جمع آوری نموده و سپس با استفاده از چوب مخصوص نمونه را به ظرف منتقل نمایید. در صورت مشاهده هرگونه کرم یا مورد مشکوک به آزمایشگاه اطلاع دهید. **نمونه مدفوع نباید به آب یا ادرار آلوده شود.** چنانچه نمونه اسهالی می باشد، سریعاً آن را به آزمایشگاه منتقل کنید. اگر ارسال آزمایش حداکثر تا ۳۰ دقیقه پس از جمع آوری نمونه امکان پذیر نباشد، لازم است نمونه در یخچال قرار داده شود اما باید توجه کرد نمونه یخ نزند.

نمونه گیری در آزمایش ۳ نوبته هر روز یا یک روز درمیان انجام شود، زیرا تک یاخته ها و تخم کرم ها به صورت تناوبی دفع می گردد. اگر بیمار دچار یبوست باشد سه نوبت را باید حداکثر در فاصله زمانی ۱۰ روز جمع آوری کند.

راهنمای جمع آوری نمونه مدفوع در کودکان

جهت جمع آوری نمونه مدفوع کودکان به نکات زیر توجه کنید:

۱. چنانچه بیمار اسهال دارد، نمونه مدفوع مستقیماً داخل ظرف مخصوص جمع آوری شود
۲. نمونه از روی پوشک جمع آوری نشده و با ادرار نیز مخلوط نشود
۳. حداقل تا نصف قوطی پر شود.
۴. از نظر آمیب سریعاً تا قبل از ۱۵ دقیقه به آزمایشگاه ارسال شود.
۵. از نظر خون مخفی در مدفوع حتماً با رعایت رژیم غذایی (عدم مصرف گوشت قرمز و جگر و اسفناج و ...) و عدم مصرف قطره آهن یا قرص آهن نمونه تازه صبح ارسال شود. جهت انجام اسکاچ تست دستورالعمل مربوطه را از پذیرش آزمایشگاه دریافت کنید.

تست OB یا تست خون مخفی

در مدفوع این آزمایش برای بررسی خونریزی مختصری که در بخش های مختلف دستگاه گوارش اتفاق می افتد اما بعلت کم بودن با چشم قابل دیدن نیست انجام می شود.

راهنمای غذایی

سه روز قبل و در زمان جمع آوری نمونه مدفوع از خوردن موارد زیر خودداری نمایید:

جگر، گوشت گاو، بره (گوسفند)، گوشت سفید (مرغ و ماکیان) انواع میوه هایی نظیر: خربزه، هندوانه، گرمک، طالبی، شلغم، گل کلم، تربچه، ترب، کلم بروکلی، خیار، ترب کوهی (ریشه خردل)، هویج، میوه ها و عصاره ترش مزه (لیموترش).

شما می توانید به طور معادل از مواد غذایی زیر میل نمایید:

۱. مقادیر کمی از مرغ خوب پخته شده (جوجه) ، بوقلمون یا ماهی
۲. مقادیر دلخواه را از سبزیجات خام یا پخته ، به استثنا مواردی که قبلاً ذکر گردید. از جمله: میوه هایی نظیر آلو خشک ، آلو ، گوجه سبز ، کشمش پلویی.
۳. محصولات حاوی الیاف (فیبر) و سبوس زیاد نظیر غلات و حبوبات، بادام زمینی (پسته شامی) یا ذرت بو داده

راهنمای دارویی

۱. به مدت هفت روز قبل و در خلال جمع آوری نمونه مدفوع از مصرف داروهای ضد التهاب مانند ایبوپروفن، ناپروکسن، ایندومتاسین و خودداری کنید.
۲. به مدت دو روز قبل و در خلال جمع آوری نمونه مدفوع از خوردن قرص آهن، کپسول هماتینیک و انواع قرص های ویتامین خودداری کنید.
۳. اگر سابقه خونریزی از لته دارید ۴۸ ساعت قبل از جمع آوری نمونه از مسواک و نخ دندان استفاده نکنید.
۴. نمونه مدفوع نباید با ادرار یا آب آلوده شود زیرا ادرار می تواند برخی انگلهای فعال را از بین ببرد.
۵. اگر انجام آزمایش حداکثر تا ۳۰ دقیقه پس از جمع آوری نمونه امکان پذیر نباشد، لازم است تا نمونه در یخچال قرار داده شود.
۶. خانم هایی که عادت ماهیانه هستند تا ۳ روز پس از پایان دوره فوق از انجام این آزمایش خودداری نمایند.

دانشگاه علوم پزشکی شیراز

مرکز آموزشی درمانی شهید دکتر فقیهی

راهنمای جمع آوری

نمونه ادرار و مدفوع

ویژه آموزش به بیمار

تهیه کننده:

اسماعیل قاندشرف - کارشناس علوم آزمایشگاهی

تایید کننده:

دکتر امیررضا دهقانیا ن

(متخصص پاتولوژی، فلوشیپ مولکولار پاتولوژی و

سیتوزنیک)

منابع:

روش های تشخیص بالینی و مدیریت بوسیله متدهای

آزمایشگاهی (هنری دیویدسون)

تابستان ۱۴۰۰

EDU-PT-159/B